

Projekt Sieci Tematycznej

Programu ERASMUS

AEHESIS

**‘Ujednolicanie Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego w
Zakresie Nauk o Sporcie’**

‘Aligning a European Higher Education In Sport Science’

Raport z Trzeciego Roku Badań

- Streszczenie –

Przekład z języka angielskiego i przypisy:

dr Jolanta Żyśko

mgr Bartłomiej Chelmecki

2006

Ogólny zarys projektu

1. października 2003 roku, Sieć Tematyczna AEHESIS Programu Erasmus rozpoczęła realizację zadania mającego na celu „Ujednolicanie Europejskiego Szkolnictwa Wyższego w zakresie Nauk o Sporcie” (*Aligning a European Higher Education In Sport Science - AEHESIS*), koncentrując się na 4 głównych obszarach odnoszących się do szeroko rozumianego sportu¹ – „Wychowanie Fizyczne” (*Physical Education*), „Zdrowie i Fitness²” (*Health and Fitness*), „Zarządzanie Sportem” (*Sport Management*) i „Trening Sportowy” (*Sport Coaching*).

Od tego momentu, eksperci do spraw kształcenia kadr dla potrzeb sportu z 28 krajów europejskich, a dokładniej z 70 organizacji partnerskich (Ryc.1), odbyli szereg spotkań i konferencji. Ponadto w ramach korespondencji elektronicznej, wymienili między sobą liczne dokumenty i kwestionariusze.

Ryc.1 Organizacje uczestniczące w projekcie AEHESIS

¹ Stosowany tutaj termin „sport” odpowiada polskiemu zakresowi pojęcia „kultura fizyczna” stosowanego w polskiej terminologii na gruncie teorii wychowania fizycznego.

² Stosowany tutaj termin „fitness” rozumiany jest tutaj w jego szerokim znaczeniu tj. w odniesieniu do utrzymania i rozwijania sprawności fizycznej.

Wszystkie te działania miały na celu stworzenie nowych, wspólnych standardów i punktów odniesienia dla programów studiów oraz kursów dotyczących kształcenia kadr dla szeroko rozumianego sektora sportu. Realizowano je ze szczególnym uwzględnieniem postulatów Deklaracji Bolońskiej³, celów Strategii Lizbońskiej⁴, jak i Planem Kształcenia i Doskonalenia Zawodowego do 2010 roku oraz Europejskiego Opisu Kwalifikacji Zawodowych (*European Qualification Framework*).

Projekt był koordynowany przez Instytut Studiów Europejskich w Obszarze Sportu i Rekreacji Niemieckiego Uniwersytetu Sportowego w Kolonii, w imieniu Europejskiego Stowarzyszenia Nauk o Sporcie, Edukacji i Zatrudnieniu (*European Network of Sport Science, Education and Employment – ENSSEE*). W celu jego realizacji zostały powołane: grupa zarządzająca projektem, grupa ekspertów oraz 4 grupy badawcze utworzone po jednej dla każdego obszaru kluczowego tzn. Wychowania Fizycznego, Zdrowia i Rekreacji, Zarządzania Sportem i Treningu Sportowego.

Głównymi wynikami uzyskanymi po trzech latach prowadzenia prac nad projektem (do 30 września 2006) są:

- 1) Baza danych stanowiąca kluczowe narzędzie do identyfikacji informacji , uzyskanych we wstępnej fazie badań, która miała na celu rozpoczęcie budowy wspólnego programu kształcenia.
- 2) Kwestionariusz Programowy, stworzony dla zebrania niezbędnych informacji o programach edukacyjnych realizowanych we wszystkich obszarach kształcenia związanych ze sportem.

³ Deklaracja Bolońska podpisana została dnia 19 czerwca 1999 r. przez 29 ministrów (w tym Polski) odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe w krajach europejskich, dając tym samym początek Procesowi Bolońskiemu, którego podstawowym zadaniem jest przede wszystkim podniesienie poziomu, jakości i konkurencyjności kształcenia na europejskich uczelniach wyższych.

⁴ Powstała na posiedzeniu Rady Europejskiej w Lizbonie w marcu 2000. Do celów Strategii Lizbońskiej należą: szybkie przechodzenie do gospodarki opartej na wiedzy; rozwój społeczeństwa informacyjnego, badań i innowacji; wzrost zatrudnienia i zmiana modelu społecznego; wzrost aktywności zawodowej i uelastycznienie rynku pracy.

- 3) Koncepcja metodologii projektu, tzw. „Model Sześciu Kroków” (*Six-Step-Model*), wypracowana dla potrzeb projektu AEHESIS, uwzględniająca kluczowe postulaty Procesu Bolońskiego (*Bologna Process*) (zobacz: www.dfes.gov.uk/bologna) oraz oparta o metodologię projektu TUNING⁵. (zobacz www.unideusto.org/tuning)
- 4) Cztery modelowe programy, utworzone dla każdego z obszarów kształcenia w szeroko rozumianym sporcie.

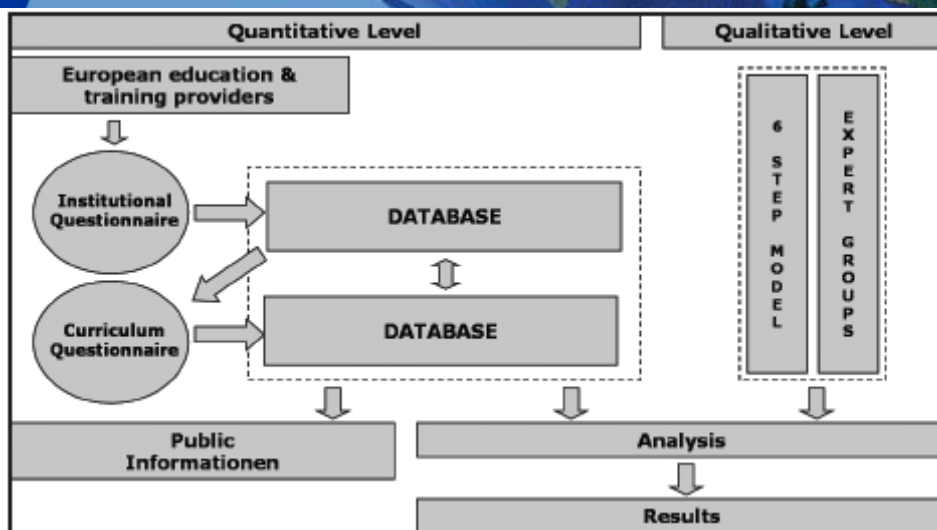
Ponadto, do pozostałych celów projektu należało zlokalizowanie i ocena podmiotów prowadzących kształcenie i doksztalcanie kadr dla potrzeb sportu na terenie Europy, jak również wypracowanie wytycznych, które pozwoliłyby na rozpoznanie modelowych rozwiązań stosowanych w tym obszarze (tzw. przykładów dobrej praktyki).

Tworząc wytyczne uwzględniające specyfikę poszczególnych sektorów sportu oraz system zapewniania jakości kształcenia, wzięto pod uwagę uniwersyteckie tradycje poszczególnych systemów, a także wymiar europejski całego przedsięwzięcia w odniesieniu do potrzeb wspólnotowego rynku pracy. Podstawowym podejściem, na którym skoncentrowano się w tych badaniach jest koncepcja kształcenia ustawicznego (*lifelong learning*) (zobacz www.ec.europa.eu/education/policies/III/III_en.html). Położono również nacisk na współdziałanie pomiędzy podmiotami kształcącymi i szkolącymi kadry, a pracodawcami.

Grupami docelowymi projektu są przede wszystkim twórcy programów kształcenia, pracownicy naukowo – dydaktyczni, studenci, a także osoby podejmujące decyzje zarówno na uniwersytetach, jak i w innych instytucjach powiązanych w jakiś sposób z kształceniem dla potrzeb poszczególnych sektorów sportu.

Ogólny model prowadzenia badań w ramach projektu przedstawiono na rycinie 2.

⁵ Głównym celem projektu jest harmonizacja struktur szkolnictwa wyższego w Unii Europejskiej, w tym dostosowanie kształcenia do dynamiki i potrzeb rynku pracy.

Ryc.2 Model projektu AEHESIS

Oprócz zbierania informacji na temat praktycznych doświadczeń w zakresie kształcenia kadr dla potrzeb sportu, pochodzących z dwóch elektronicznych kwestionariuszy, eksperci postępowali drogą opracowanej metodologii „Modelu Sześciu Kroków” w celu analizy jakościowej badanego obszaru. Po zebraniu i opracowaniu wyników z obu postępowań badawczych, użyto ich do opracowania charakterystycznych dla każdego sektora sportu modeli odniesienia (Ryc.2).

Lokalizacja podmiotów kształcących kadry dla potrzeb sportu w Europie oraz programów studiów z zakresu nauk o sporcie⁶

Jednym z głównych zadań projektu AEHESIS było zlokalizowanie i ocena programów studiów i szkoleń, a także stopni zawodowych uzyskiwanych w ramach działalności edukacyjnej poszczególnych podmiotów kształcących kadry na potrzeby sportu w Europie. W tym celu opracowano dwa kwestionariusze elektroniczne. Pierwszy nazwany Kwestionariuszem Instytucjonalnym (*Institutional Questionnaire- IQ*), został użyty tylko do zbierania podstawowych danych. Drugi określony mianem Kwestionariusza Programowego (*Curriculum Questionnaire- CQ*) dotyczył bardziej szczegółowych informacji z zakresu poszczególnych programów.

⁶ Na podstawie: Petry K., Gutt M. (2006), *Mapping European Sport Education Providers & Programmes*. In: Petry K., Froberg K., Madella A. (2006), *The Thematic Network Project AEHESIS – Report of the third year*, Cologne

W październiku 2006 roku, baza danych - IQ składała się w przybliżeniu z 540 programów kształcenia z zakresu sportu, oferowanych przez 156 organizacji w 32 krajach. Kluczowe informacje na temat bazy danych można zobaczyć na stronie www.aehesis.com/database.

Podsumowując w skrócie uzyskane informacje, większość z instytucji uczestniczących w projekcie to podmioty kształcące w wielu kierunkach, nie tylko *stricte* sportowych, podejmujące tę działalność w charakterze działalności nie zarobkowej (*non-profit*), i jednocześnie takie, których kształcenie i szkolenie jest głównym, statutowym zadaniem.

Ogólnie rzecz ujmując, większość programów kształcenia prowadzonych jest przez 145 uniwersytety, pozostała część, czyli 28 programów (5%), realizowana jest przez 11 jednostek nie będących uczelniami wyższymi, a będące podmiotami działającymi w obszarze kształcenia zawodowego. W ilości istniejących kursów zdecydowanie przewodzą Niemcy (73), następnie Francja (60), a w dalszej kolejności Turcja (53) i Wielka Brytania (52). Oprócz interdyscyplinarnych obszarów nauk o sporcie, których odnotowano najwięcej, bo aż 186, zgromadzono w bazie danych informacje o 165. programach z zakresu zdrowia i fitness, 156. programach z zakresu wychowania fizycznego, 145. programach z zakresu treningu sportowego i 131. programach z zakresu zarządzania sportem. Większość programów kształcenia wprowadzonych do bazy danych (264), odpowiada Poziomowi IV i kończy się uzyskaniem tytułu licencjata (*bachelor degree*). Ponadto, na listę wpisane zostały 172 programy odpowiadające Poziomowi V, prowadzące do nadania tytułu magistra (*master degree*), a także 67 programów z Poziomu V+ zakończonych uzyskaniem tytułu doktora (*PhD*).

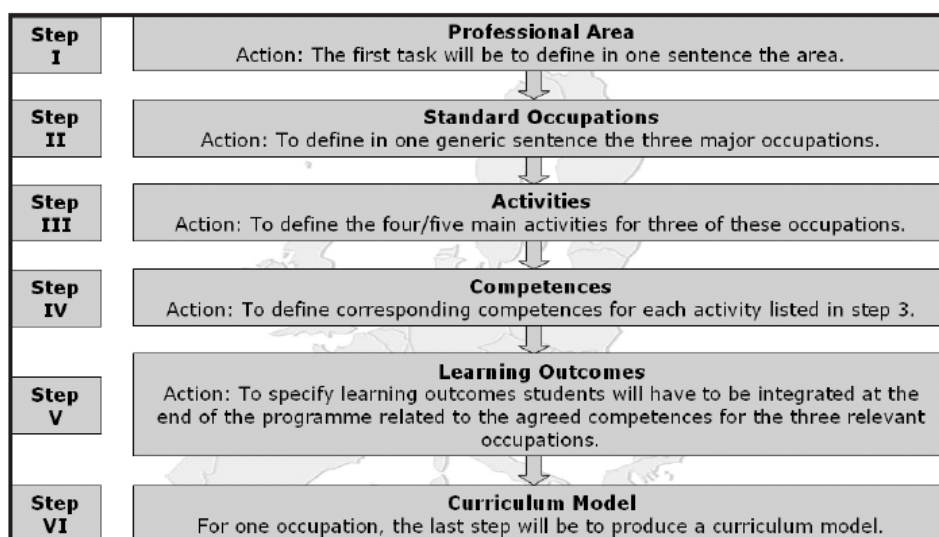
Model Sześciu Kroków: Od modelu do procesu⁷

Próbując odnaleźć właściwe podejście metodologiczne do problemu badawczego, które byłoby spójne z kompetencjami jakie są niezbędne do funkcjonowania w społeczeństwie obywatelskim, a także uwzględniając politykę

⁷ Na podstawie.: Camy J., Madella A., Klein G. (2006), *The Six-Step-Model: From Model to Process*. In: Petry K., Froberg K., Madella A. (2006), *Thematic Network Project AEHESIS – Report of the Third Year*, Cologne.

europejską w zakresie szkolnictwa wyższego oraz założenia Deklaracji Bolońskiej, w tym również mając na uwadze doświadczenia projektu TUNING, opracowano Model Sześciu Kroków (Ryc. 3). Bazując na tych założeniach Model Sześciu Kroków miał w pewnym stopniu wypełnić istniejącą lukę pomiędzy społecznymi zapotrzebowaniami, potrzebami rynku pracy, a procedurami i tradycjami akademickimi.

W 2006 roku jednym z głównych zadań było zaproponowanie specyficznych programów modelowych uwzględniających efekty kształcenia (*learning outcomes*), które wyrażane są w wiedzy i umiejętnościach jakie absolwent powinien posiadać po ukończeniu danego procesu kształcenia. Z powyższymi programami oraz wszystkimi szczegółami dotyczącymi wdrażanie metodologii Modelu Sześciu Kroków można się zapoznać na stronie www.aehesis.com oraz przeczytać w pełnej wersji raportu AEHESIS – *Report of the Third Year*.

Ryc.3 Model Sześciu Kroków AEHESIS

Tak zaprojektowany model postępowania metodologicznego pozwala na wspólne podejście do problemu, ale nie powinien być kopiowany ani reprodukowany w żaden sposób, a jedynie stanowić wytyczne, lub pewien wzór następujących po sobie działań, pozwalających w efekcie na różną budowę i interpretację. Dlatego też, nie było to zaskoczeniem, że w związku z różnorodnością i specyfiką poszczególnych obszarów, powyższy model stosowany był na różne sposoby, a uzyskane z niego wyniki były interpretowane stosownie do badanych grup strategicznych.

Krótko podsumowując te interpretacje, można by sformułować następujące nagłówki:

- *Trening Sportowy: Od modelu ogólnego do specyficznego*
- *Zdrowie i Fitness: Od modelu ogólnego do drzewa sektora*
- *Wychowanie Fizyczne: Ogólny model tylko dla wystandardyzowania jednego zawodu*
- *Zarządzanie w sporcie: Zaadoptowany model użyteczny dla klasyfikacji kompetencji i analizy przyszłości*

Elementami proponowanymi do opracowania modeli programowych były: standardowe zawody, czas i cele kształcenia, efekty nauczania, zawartość podstaw programowych, obciążenie studiami, metody i ocena.

Dla poszczególnych obszarów określono następujące zawody standardowe:

Zdrowie i fitness:

- Zaawansowany Instruktor / trener osobisty
- Instruktor ćwiczeń zdrowotnych / specjalista
- Promotor zdrowia publicznego
- Menedżer zdrowia i fitnessu

Wychowanie Fizyczne

W tym obszarze istnieje jedynie jeden zawód standardowy, spełniający trzy podstawowe funkcje:

- Nauczanie
- Nauczanie Wychowania Fizycznego, zawierające specjalny program sportowy nastawiony na dostarczenie szerokiej i zrównoważonej wiedzy, umiejętności i zrozumienia
- Nauczanie Wychowania Fizycznego zawierające wychowanie zdrowotne oraz wpajanie nawyków zdrowego stylu życia

Trening Sportowy

W tym obszarze zostały wyróżnione dwa podstawowe zawody standardowe, każdy zawierający swoje komponenty:

- a) Trener rekreacji
 - Trener dla początkujących (dzieci, juniorzy, dorośli)

- Trener dla osób uprawiających rekreację (dzieci, juniorzy, dorośli)
- b) Trener sportowców wyczynowych
 - Trener utalentowanych sportowców (dzieci, juniorzy, dorośli)
 - Trener wysokowyczynowych sportowców

Zarządzanie w sporcie

- Lokalny menedżer sportu lub dyrektor w urzędzie miasta czy gminy odpowiedzialny za sport
- Menedżer lub dyrektor klubu sportowego
- Menedżer lub dyrektor w polskim związku sportowym
- Menedżer w klubie fitness

Jednym z następnych kroków w przyszłości będzie dokończenie prac nad tworzeniem podstaw programowych dla wszystkich obszarów zawodowych i zaadoptowanie modelowej struktury programu dla wszystkich 11 standardowych zawodów do Europejskiego Opisu Kwalifikacji Zawodowych (EQF). Oczywiście podstawowym wyzwaniem będzie odpowiedź na pytanie: czy systemy kształcenia i doskonalenia zawodowego istniejące w krajach UE, które są odpowiedzialne za kształcenie kadr dla potrzeb sportu, odpowiadają na potrzeby społeczne i ekonomiczne.

Konkluzje i perspektywy⁸

W celu zarysowania dalszych wyzwań i celów do realizacji na przyszłość przez uniwersytety i inne jednostki prowadzące kształcenie kadr dla potrzeb sportu, należy rozważyć podstawy Europejskiej Polityki Edukacyjnej i jej zastosowanie dla potrzeb obszarów kształcenia wyróżnionych w sporcie wraz z kluczowymi kwalifikacjami zawodowymi (zobacz: AEHESIS – Raport of the Third Year - Raport z Trzeciego Roku).

⁸ Na podstawie: Camy J., Madella A., Klein G. (2006), *Final Conclusion & Perspectives*. In: Petry K., Froberg K., Madella A. (2006), *Thematic Network Project AEHESIS – Report of the Third Year*, Cologne.

Wszystkie te elementy tworzą podstawy do konstruowania wspólnej strategii odnoszącej się do kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr dla potrzeb sportu i aktywności związanej ze sportem, ale także dostarczają istotnych wskazówek dla wszystkich podmiotów zajmujących się kształceniem i doksztalcaniem zawodowym w tym zakresie.

Rozważając dalsze kierunki, należałoby wskazać następujące cele i wyzwania: Po pierwsze, rozwijanie inicjatyw odnoszących się do tworzenia „wiedzy społecznej” w odniesieniu do kompetencji w obszarze sportu. Następnie, odbudować aktywność kształcenia i doskonalenia zawodowego w odniesieniu do Programu Komisji Europejskiej Uczenia się Przez Całe Życie (European Commission’s Life Long Learning Programmes). Po trzecie, zastosowanie Modelu Sześciu Kroków w sporcie, w szczególności opierając go o określenie standardowych zawodów w obszarze sportu, zadań jakie oni wypełniają, ich funkcji oraz kompetencji. Oraz ostatecznie, dostarczenie istotnych wskazówek dla podmiotów zajmujących się kształceniem i doksztalcaniem zawodowym kadr dla potrzeb sportu, a także rozwinięcie dalszej współpracy pomiędzy podmiotami prowadzącymi takie kształcenie poprzez stworzenie i dalszy rozwój „Europejskiej Platformy Informacyjnej” (*European Information Platform*). Tak można by opisać najbardziej istotne wyzwania na przyszłość dla Europejskiej Sieci Nauk o Sporcie, Edukacji i Zatrudnieniu (ENSSEE-European Network Sport Science, Education and Employment) poprzez przedłużenia działań projektu AEHESiS.